

Selonteko Pohjoismaiden ministerineuvoston työstä antibioot- tiresistenssin (AMR) torjumiseksi

1. Tiivistelmä

Vuonna 2015 annettu Yksi terveys -aloitteeseen liittyvä mikrobilääkeresistenssin rajoittamista koskeva julkilausuma on saanut Pohjoismaiden ministerineuvoston kiinnittämään entistä enemmän huomiota tähän tärkeään alueeseen, ja ministerineuvosto on asettanut mikrobilääkeresistenssiä (AMR) varten sekä pohjoismaisen strategiaryhmän että pohjoismaisen asiantuntijaryhmän. Pohjoismaiden neuvoston valkoisen kirja "Pohjoismaat torjuvat yhdessä antibioottiresistenssiä" on lisännyt kiinnostusta asiaan ja tehostanut mainittujen kahden ryhmän työtä. Ryhmät työskentelevät valkoisen kirjan kahdentoista ehdotuksen parissa myös nyt Islannin puheenjohtajakaudella. Ministerineuvoston työn yksi perusedellytys on se, että keskitytään toimenpiteisiin, jotka tuottavat pohjoismaista hyötyä ja joissa Pohjoismaat voivat yhdessä vaikuttaa asioihin kansainvälisestä näkökulmasta. Se on ratkaisevan tärkeää myös arvioitaessa, miten valkoisen kirjan ehdotusten käsittelyä jatketaan. Kumpikin ryhmä on valkoisen kirjan ohella käsitellyt etenkin kriittisen tärkeitä antibiootteja, tiedonvälitystä antibioottiresistenssistä sekä antibioottiresistenssiä ympäristössä. Antibioottiresistenssi ympäristössä on kummankin ryhmän mielestä tärkeä osa-alue, joka tulee ottaa huomioon Yksi terveys -näkökulman varmistamiseksi. Pohjoismaiden ministerineuvostolla on lisäksi antibioottiresistenssiä koskeva terveysalan yhteistyöohjelma Luoteis-Venäjän kanssa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto esittää seuraavassa tarkemman tilannekatsauksen ministerineuvostossa meneillään olevasta mikrobilääkeresistenssiin liittyvästä työstä. Tilannekatsauksen laatimisessa on ollut mukana maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasioiden sektori. Ministerineuvosto raportoi vastedes tämän alan työstä vuotuisessa sosiaali- ja terveysyhteistyön selonteossa, jonka sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto esittää Pohjoismaiden neuvoston varsinaisessa istunnossa.

2. Johdanto

Antibioottiresistenssi on kasvava maailmanlaajuinen ongelma ja uhka niin ihmisten kuin eläintenkin terveydelle, ja se aiheuttaa lisäkustannuksia erityisesti terveydenhoitojärjestelmälle. Kehityssuunnan muuttaminen edellyttää antibioottien käytön rajoittamista, sillä niiden käyttö edistää bakteerien vastustuskykyä ja

hengissä pysymistä. Antibioottiresistenssin kehitys liittyy läheisesti sekä ihmisille että eläimille tarkoitettujen antibioottien käyttöön.

Pohjoismainen Yksi terveys -julkilausuma

Hyväksyessään Kööpenhaminassa 9. syyskuuta 2015 mikrobilääkeresistenssin torjumista koskevan Yksi terveys -julkilausuman Pohjoismaiden terveysministerit sekä maatalous-, kalastus- ja elintarvikeministerit sopivat pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisesta antibioottiresistenssin rajoittamiseksi ja antibioottien vastuullisen käytön edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto (MR-S) sekä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto (MR-FJLS) totesivat julkilausumassaan, että pohjoismaista yhteistyötä mikrobilääkeresistenssin rajoittamiseksi tehdään eri sektorien kesken ja kokonaisuuden näkökulmasta niin sanotun Yksi terveys -periaatteen mukaisesti.

3. Pohjoismainen yhteistyö

Taustaa

MR-S ja MR-FJLS päättivät Yksi terveys -julkilausuman pohjalta asettaa kaksi pohjoismaista työryhmää mikrobilääkeresistenssin rajoittamiseksi: Yksi terveys -strategiaryhmän ja Yksi terveys -asiantuntijaryhmän. Ryhmien tehtävänä on muun muassa tukea pohjoismaista yhteistyötä antibioottiresistenssin rajoittamiseksi ja antibioottien vastuullisemman käytön edistämiseksi Pohjoismaissa. Pohjoismaisella yhteistyöllä myös tuetaan tämän alan kansainvälistä koordinoitua EU:ssa, WHO:ssa, YK:n maatalous- ja elintarvikejärjestössä (FAO) sekä Maailman eläintautijärjestössä (OIE).

Strategiaryhmän tehtävänä on muun muassa toimia tutkimuksen ja politiikan välisenä yhdysslenkkinä Pohjoismaissa ja varmistaa siten, että antibioottiresistenssi saa vastedeskin osakseen poliittista huomiota. Strategiaryhmä tekee myös asiantuntijaryhmän työtä koskevia ehdotuksia ja keskustelee vuotuisten asiantuntijaryhmäkokousten raporteista.

Ålesundin pohjoismainen huippukokous

Kesäkuussa 2017 pidettiin pohjoismainen huippukokous, johon osallistuivat muun muassa EU-komissaari Vytenis Andriukaitis ja Ison-Britannian Chief Medical Officer, Dame Sally Davies.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston (MR-FJLS) ministerikokouksen yhteydessä pidetyn huippukokouksen aiheena oli antibioottiresistenssin torjunta. MR-FJLS painotti ministerikokouksen julkilausumassa, että Pohjoismaiden tulee jatkaa ja lujittaa mikrobilääkeresistenssiin liittyvää yhteistyötä kansainvälisissä järjestöissä kuten EU:ssa, YK:ssa, WHO:ssa, FAO:ssa ja OIE:ssa. MR-FJLS korosti erityisesti kolmea aluetta, joilla Pohjoismaat ovat päässeet pitkälle ja joilla tarvitaan koordinoitua pohjoismaisia toimia vaikuttavuuden lisäämiseksi AMR-asiassa:

- Hyvän ennalta ehkäisevän työn sekä antibioottien tarkoituksenmukaisen ja aiempaa vähäisemmän käytön merkityksen tuominen esille.
- Parempi lääkemääräyskäytäntö, joka ei sisällä taloudellisia kannustimia lääkkeen määrääjälle.
- Joidenkin kriittisen tärkeiden antibioottien varaaminen pelkästään ihmisten käyttöön ja niiden eläinlääkintäkäytön kieltäminen.

Pohjoismaiden neuvoston valkoinen kirja antibioottiresistenssin rajoittamiseksi
Pohjoismaiden ministerineuvostolle luovutettiin keväällä 2017 Pohjoismaiden neuvoston valkoinen kirja ”Pohjoismaat yhdessä mikrobilääkeresistenssiä vastaan” ja suositus 3/2017, jossa ministerineuvostoa kehoitettiin tukemaan ehdotuksia sekä konkreettisin poliittisin toimenpitein että myöntämällä tarvittava rahoitus tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ministerineuvosto vastasi suositukseen kirjallisesti toukokuussa 2017. Vastauksessa kuvailtiin vireillä olevia toimia, ja ministerineuvosto katsoi suosituksen osittain toteutetuksi. Syyskuussa 2017 Pohjoismaiden neuvosto pyysi poliittista dialogia ministerineuvoston kanssa, ja se järjestettiin 22. maaliskuuta 2018 Uppsalassa Ruotsissa Pohjoismaiden neuvoston ja sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston kesken. Dialogin tuloksena sovittiin, että ministerineuvosto esittää Pohjoismaiden neuvostolle tämän raportin, jossa se selostaa, miten se on jatkanut työtä Pohjoismaiden neuvoston valkoisessa kirjassa ”Pohjoismaat yhdessä mikrobilääkeresistenssiä vastaan” esitettyjen ehdotusten parissa.

Asiantuntijaryhmä on strategiaryhmän pyynnöstä käsitellyt ja käynyt läpi Pohjoismaiden neuvoston valkoisen kirjan kaksitoista ehdotusta. Strategiaryhmä sai toukokuussa 2018 ajantasaisen vastauksen pyyntöönsä. Asiantuntijaryhmän vastaus on tämän selonteon liitteessä 1.

Miten ministerineuvosto jatkaa työtään valkoisen kirjan parissa

Sekä asiantuntijaryhmän että strategiaryhmän kokouksissa Norjan ja Ruotsin puheenjohtajakaudella vuosina 2017 ja 2018 kävi selvästi ilmi, että Pohjoismaiden toivotaan vahvistavan yhteistyötään ja ryhtyvän konkreettisiin toimiin mikrobilääkeresistenssin torjumiseksi. Lisäksi pidetään tärkeänä sitä, että pohjoismaisessa yhteistyössä keskitytään Yksi terveys -näkökulmaan ja otetaan huomioon sekä pohjoismaiset arvot että tämän alan kansainvälinen työ.

Pohjoismaiden neuvoston valkoisen kirjan kahdestatoista aloitteesta käydyt keskustelut ja asiantuntijaryhmän tekemät arviot (vrt. aiempi kohta) ovat paljolti olleet ja ovat edelleen lähtökohtana sekä strategiaryhmän että asiantuntijaryhmän työlle, ja ne tulevat jatkossakin olemaan sitä, etenkin käsiteltäessä ehdotuksia, joissa on mahdollista saavuttaa pohjoismaista hyötyä. Ministerineuvosto priorisoi tätä työtä myös Islannin puheenjohtajakaudella, kuten selonteossa jäljempänä kuvaillaan. Ei ole myöskään syytä epäillä, etteivätkö valkoisen kirjan ehdotukset olisi sekä strategiaryhmän että asiantuntijaryhmän työn keskiössä myös Islannin puheenjohtajakauden jälkeen.

Ryhmät pitivät Sigtunassa vuonna 2018 Ruotsin puheenjohtajakaudella erittäin antoisan yhteisen kokouksen ja sopivat järjestävänsä vastaavanlaisen kokouksen myös Islannin puheenjohtajakaudella. Ne sopivat niin ikään, että asiantuntijaryhmä pitää vastedes kokouksia nykyistä useammin, jotta ryhmät voivat hyödyntää keskinäistä synergiaansa mahdollisimman hyvin ja tehostaa päätöksentekoaan. Se vahvistaa myös valkoisen kirjan aloitteiden parissa tehtävää työtä.

Muu toiminta

Kumpikin ryhmä on valkoisen kirjan kahdentoista aloitteen ohella käsitellyt kriittisen tärkeitä antibiootteja, tiedonvälitystä mikrobilääkeresistenssistä sekä antibiootteja ympäristössä. Kriittisen tärkeiden antibioottien osalta asiaa syvennetään liitteessä 1.

Tiedonvälitys mikrobilääkeresistenssistä

Norja teki puheenjohtajakaudellaan vuonna 2017 aloitteen kolmivuotisesta hankkeesta. Tavoitteena on laatia antibioottiresistenssiä koskeva yleisluonteinen pohjoismaainen viestintäsuunnitelma, jonka maat voivat panna mukautettuna toimeen kansallisesti. Hankkeen arvioitu budjetti on 2 miljoonaa Tanskan kruunua (2017–2019).

Hankkeeseen liittyy Norjan johdolla vuonna 2018 tehty tutkimus, jossa selvitettiin pohjoismaalaisten näkemyksiä ja tietämystä antibioottien käytöstä ja mikrobilääkeresistenssistä. Tutkimusta ei ole vielä julkaistu, mutta strategiaryhmä on keskustellut lyhyesti sen tuloksista. Tutkimustulokset toimivat ohjenuorana sille, miten pohjoismaalaisia informoidaan lähitulevaisuudessa antibioottien käytöstä ja antibioottiresistenssistä. Samalla ne tuottavat lisäarvoa pohjoismaiselle yhteistyölle, joka voi puolestaan toimia esimerkkinä muille maille.

Antibioottiresistenssi ympäristössä

MR-S on vuonna 2019 myöntänyt 500 000 Tanskan kruunua mikrobilääkeresistenssiä tarkastelevalle hankkeelle. Tavoitteena on selvittää, millaisin systemaattisin tavoin Pohjoismaissa seurataan antibioottien ja antibiooteille vastustuskykyisten bakteerien esiintymistä ympäristössä. Minkä tyyppisiä antibiootteja tai resistenssejä valvotaan, millä tavoin ja kuka valvonnasta vastaa? Mikäli puhdistettu vesi jo tarkastetaan säännöllisesti vedenpuhdistamoissa, testataanko siellä myös ihmiselle määrättyistä antibiooteista tai muista syistä johtuva mikrobilääkeresistenssin leviäminen?

Tietoja ja tuloksia on tarkoitus vaihtaa ja niistä on määrä keskustella työpajassa, johon osallistuu Pohjoismaiden viranomaisten ja muiden relevanttien toimijoiden edustajia. Tavoitteena on kehittää yhteispohjoismainen paras käytäntö. Hanketta johtaa Ruotsin lääkeviranomaisen Läkemedelsverket.

Mikrobilääkeresistenssiä käsittelevä pohjoismainen asiantuntijaryhmä laati joulukuussa 2017 Oslossa pitämässään kokouksessa strategiaryhmälle lausunnon Pohjoismaiden neuvoston valkoisesta kirjasta. Asiantuntijaryhmän mukaan valkoisesta kirjasta puuttuu ympäristönäkökulma. Yksi terveys -näkökulma toteutuisi paremmin, jos ympäristö otettaisiin selkeämmin huomioon.

Islannin puheenjohtajakausi ministerineuvostossa

Asiantuntijaryhmän ja strategiaryhmän kahden viime vuoden tulosten nojalla ministerineuvosto aikoo keskittyä seuraavassa lueteltuihin tehtäviin Islannin puheenjohtajakaudella vuonna 2019. Työssä otetaan huomioon asiantuntijaryhmän näkemykset ja ehdotukset, jotka koskevat valkoisen kirjan kahtatoista aloitetta.

1. Strategiaryhmä jatkaa keskustelua asiantuntijaryhmän näkemyksistä ja valkoisen kirjan kahtatoista aloitetta koskevista konkreettisista toimista.
2. Strategiaryhmä jatkaa työtään mikrobilääkeresistenssiin liittyvän tiedonvälityksen parissa, vrt. valkoisen kirjan aloite 7 tiedotuskampanjat Pohjoismaissa. Työ pohjautuu aiemmin mainittuun Norjan johtamaan pohjoismaiseen hankkeeseen, jossa selvitetään pohjoismaalaisten näkemyksiä ja tietämystä antibioottien käytöstä ja mikrobilääkeresistenssistä. Strategiaryhmä keskustelee tässä yhteydessä myös aloitetta 7 koskevista asiantuntijaryhmän kommentteista.
3. Strategiaryhmä keskustelee ehdotuksesta, jonka mukaan Pohjoismaiden tulisi vaihtaa kokemuksia antibiooteille vastustuskykyisten bakteerien seulonasta tuoretuotteissa. Keskustelua käydään valkoisessa kirjassa esitetyn, elintarvikevalvonnan ja kansallisten viranomaisen työnjaon koordinaointia koskevan aloitteen 10 pohjalta. Työn tulokset tuottavat kiistatonta pohjoismaista lisäarvoa ja voivat toimia pohjana linjauksille, joista on hyötyä myös kansainväliselle yhteisölle. Strategiaryhmä keskustelee tässä yhteydessä myös asiantuntijaryhmän ehdottamasta pohjoismaisesta tutkimuksesta, jossa tarkasteltaisiin antibiooteille resistenttien bakteerien esiintyvyyttä tuontielintarvikkeissa ja kotimaassa tuotetuissa elintarvikkeissa. Tarkoituksena on kerätä tausta-aineistoa tartuntalähteitä selvittävillä tutkimuksilla ja AMR-riskianalyysillä
4. Puheenjohtajamaa seuraa yhdessä strategiaryhmän ja asiantuntijaryhmän kanssa ympäristössä esiintyvää antibioottiresistenssiä tarkastelevan uuden hankkeen käynnistämistä ja etenemistä. Puheenjohtajamaan mielestä on tärkeää kannustaa tukemaan Yksi terveys -ajattelutavan mukaisia tutkimuksia, joissa selvitetään antibiooteille vastustuskykyisten bakteerien lähteitä ja bakteerien leviämistä ihmisten, eläinten, elintarvikkeiden, rehun ja ympäristön kesken. Hankkeen tuloksista saadaan kiistatonta pohjoismaista lisäarvoa, sillä resistenssi voi Pohjoismaissa hyvinkin johtua eri tekijöistä kuin niissä Euroopan maissa, joissa resistenssi on yleistä.

4. Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Luoteis-Venäjän yhteistyö antibioottiresistenssiin liittyvissä kysymyksissä

Lopuksi mainittakoon, että Pohjoismaiden ministerineuvostolla on terveysalan temaattinen yhteistyöohjelma Luoteis-Venäjän kanssa. Yhteistyöohjelma on osa yhteistyöministerien (MR-SAM) vuonna 2016 hyväksymää Venäjä-ohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on kehittää ja vahvistaa Pohjoismaiden ja Venäjän välistä terveysalan yhteistyötä ja ehkäistä tartuntojen leviämistä maasta toiseen. Ohjelmakaudella 2019–2020 on päätetty keskittyä antibioottiresistenssiin. Ohjelmaan on kohdennettu kyseisellä kaudella kuusi miljoonaa Tanskan kruunua.

Antibioottiresistenssi on maailmanlaajuinen, valtioiden rajat ylittävä ongelma. Pohjoismaat voivat jakaa kokemuksiaan asiasta ja edistää tasaveroista ja hedelmällistä yhteistyötä Luoteis-Venäjän kanssa. Ohjelmaa hallinnoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.

Ohjelman yleisenä tavoitteena on toisaalta laajentaa antibioottiresistenssiin keskittyvää pohjoismais-venäläistä yhteistyöverkostoa, toisaalta vaihtaa tietoja ja osaamista sekä auttaa Venäjää kansallisen antibioottiresistenssi-strategian täytäntöönpanossa.

Ohjelman painopisteistä voidaan mainita seuraavat:

- Tiedotetaan suurelle yleisölle antibioottiresistenssin seurauksista.
- Koulutetaan terveydenhuollon henkilöstöä.
- Parannetaan antibioottien käytön ja antibioottiresistenssin valvontaa.
- Parannetaan multiresistenttien bakteerien valvontaa ja ehkäistään niiden leviämistä.
- Huolehditaan tiedonvaihdosta terveydenhuollon ammattihenkilöstölle suunnattujen seminaarien ja opintomatkojen avulla.

Vastaanottaja

Kopio

Lähettäjä Kåre Geil

Aihe

Liite 1 selontekoon Pohjoismaiden ministerineuvoston työstä antibioottiresistenssin (AMR) torjumiseksi

1) Pohjoismaisen mikrobilääkeresistenssiä käsittelevän Yksi terveys -asiantuntijaryhmän vastaus Pohjoismaiden neuvoston valkoisessa kirjassa "Pohjoismaat torjuvat yhdessä antibioottiresistenssiä" esitettyihin kahteentoista aloitteeseen

Asiantuntijaryhmä kannattaa valkoisen kirjan yleisiä tavoitteita. Tavoitteiden ja kahdentoista täytäntöönpanoehdotuksen välinen kytkös ei kuitenkaan ole aina selkeä. Lisäksi ryhmä katsoo joidenkin aloitteiden olevan perusluonteeltaan poliittisia ja taloudellisia, eivätkä ne siitä syystä kuulu asiantuntijaryhmälle. Asiantuntijaryhmä toteaa myös, että globaalisti ja EU-tasolla on käynnissä laaja kirjo erilaisia aloitteita ja että päällekkäisyyttä on syytä välttää. Pohjoismaat ovat mukana monissa näistä aloitteissa.

Asiantuntijaryhmä myös katsoo, että valkoisessa kirjassa olisi ollut hyvä ottaa esille ongelmat, jotka koskevat vastustuskykyisten bakteerien leviämistä ympäristöön. Yksi terveys -näkökulma toteutuisi paremmin, jos ympäristö otettaisiin selkeämmin huomioon. Asiantuntijaryhmä esittää seuraavassa kommenttinsa kuhunkin aloitteeseen:

1. Nopeampi ja parempi diagnostiikka

Asiantuntijaryhmä kannattaa tätä aloitetta. Monet Pohjoismaat ovat jo ryhtyneet kehittämään ja toteuttamaan vieritestejä (POC). Epäselväksi kuitenkin jää, miten tämän alan pohjoismaisella yhteistyöllä voitaisiin tuottaa parempien ja nopeampien menetelmien kehittämiseen sellaista lisäarvoa, jota ei synny kansallisessa ja kansainvälisessä työssä.

2. Optimaalinen antibioottihoito

Asiantuntijaryhmä kannattaa tätä aloitetta. Yksi mahdollinen yhteistyöalue on suurempien annosten ja lyhyempikestoisen hoidon, tarkemmin sanottuna beetalaktamien, käytön testaus kummallakin sektorilla eli sekä ihmisten että eläinten lääkinnässä. Tarpeellinen tieto saadaan kerättyä huomattavasti nopeammin tekemällä yh-

teistyötä. Asiantuntijaryhmä katsoo, että tiedon- ja kokemustenvaihto antibiootti-hoidon erilaisista vaihtoehdoista (hoidon kestosta, annostelusta) sekä yhteiset kliiniset tutkimukset voivat tuottaa aloitteelle pohjoismaista lisäarvoa.

3. Järkevä ja tarkoituksenmukainen antibioottien käyttö

Monet Pohjoismaat ovat jo laatimassa ohjeita ja mittaamassa niiden tehoa sekä eläinten että ihmisten lääkinnässä. Monet näistä aloitteista ovat olleet mallina muille maille. Vaikka parhaiden käytäntöjen jakaminen onkin aina arvokasta, ei yhteistyön voi odottaa tuottavan Pohjoismaille lisäarvoa lukuun ottamatta sitä ilmeisen myönteistä seikkaa, että aloitteet ja niiden tulokset voidaan julkistaa ja toimittaa kansainväliseen jakeluun.

4. Tartuntojen ja hoitoa vaativien infektioiden leviämisen ehkäisy

Tämän aloitteen yhtenä tavoitteena tulee olla se, että ehkäistään mikrobilääkeresistenssin leviämistä eläimiin, ihmisiin ja ympäristöön sekä niiden kesken, sen sijaan että keskitytään pelkästään infektioiden leviämiseen. Eläinten oloja parantavien kotieläintuotantomallien kehittäminen ja niiden myötä vähentynyt antibioottien tarve vaikuttaa lupaavalta. Se voisi toimia esikuvana erityisesti maille, joilla on samankaltaista kotieläintuotantoa. Pohjoismaiden yhteiset tämän alan tutkimusaloitteet ovat tervetulleita, etenkin jos niissä otetaan huomioon myös Yksi terveys -näkökulma. Tämän alan pohjoismaista yhteistyötä ehdotettiin myös asiantuntijaryhmän Helsingissä vuonna 2016 pitämässä kokouksessa.

5. Rokotteiden käyttö maataloudessa, kotieläintuotannossa ja vesiviljelyssä

Tarpeellisia ja haluttuja rokotteita ei ole riittävästi. Ensimmäinen askel oikeaan suuntaan on se, että arvioidaan tarve ja tehdään ehdotuksia rokotusohjelmiksi, joiden voidaan olettaa vähentävän antibioottien käyttöä. Tätä suositellaan NordForskin tehtäväksi.

6. Kannustimet uusien antibioottien ja rokotteiden kehittämiseen

Asiantuntijaryhmä haluaa tähdentää myös valkoisessa kirjassa mainittua tärkeää seikkaa eli sitä, että meidän on varmistettava vanhempien, edelleen käyttökelpoisten antibioottien saatavuus. Asiantuntijaryhmän mielestä uusien antibioottien ja rokotteiden kehittämisen ei tule olla pohjoismainen aloite. Kannustimet uusien antibioottien ja rokotteiden kehittämiseen sisältyvät maailmanlaajuisen AMR-yhteistyöohjelman JPIAMR:n työhön.

7. Tiedotuskampanjat Pohjoismaissa

Pohjoismaissa on toteutettu lukuisia tiedotustoimenpiteitä. Tämän alan pohjoismainen yhteistyö on arvokasta, ja Norjan johdolla onkin jo meneillään pohjoismainen hanke (kuvaillaan selonteossa). Lisäksi on olemassa suuri määrä kansainvälisiä aloitteita, ja niitä koskeva tieto on kaikkien pohjoismaalaisten ulottuvilla. Uusien hankkeiden tai kampanjoiden sijaan asiantuntijaryhmä toivoo tutkimuksia erilaisten tiedotusaloitteiden vaikuttavuudesta – siitä, mikä toimii ja mikä ei toimi – ennen kuin ryhtyy toteuttamaan uusia kampanjoita. On tärkeää saada näyttöä niiden vaikuttavuudesta.

8. Yhteispohjoismainen laitos ja online-tietokanta

Mikrobiologian alan yhteispohjoismaisen laitoksen ja online-tietokannan kehittämistä ei asiantuntijaryhmän mielestä ole syytä priorisoida. Vaihtoehtoisia tietokantoja on jo olemassa. Vaikka Pohjoismaiden laitosten yhteistyö saattaisikin tämän ansiosta lujittua ja laajentua muille alueille, laitokset tekevät jo nykyisellään laajaa yhteistyötä sekä keskenään että Pohjoismaiden ulkopuolella sijaitsevien laitosten kanssa.

9. Priorisoitu luettelo vaarallisista patogeeneistä ja erityisen tärkeiden antibioottien yhteisostot

Asiantuntijaryhmä ei päässyt yksimielisyyteen siitä, miten suurta pohjoismaista lisäarvoa ehdotettu luettelo tuottaisi jo ennestään olemassa oleville luetteloille. Vaihtoehtoisesti voitaisiin seuloa Pohjoismaihin tietyistä muista maista saapuvat ihmiset ja eläimet ja siten valvoa mahdollisesti vaarallisten patogeeneiden leviämistä maasta toiseen. Asiantuntijaryhmä oli sen sijaan yhtä mieltä siitä, että pohjoismaista hankintayhteistyötä olisi suotavaa lisätä, etenkin hankittaessa vanhempia mutta edelleen käyttökelpoisia antibiootteja, joihin markkinapaineet vaikuttavat.

10. Elintarvikevalvonnan ja kansallisten viranomaisten välisen työnjaon koordinointi Pohjoismaissa

Asiantuntijaryhmä ei voi yhtyä tämän aloitteen perusteluihin. Tilanne on kutakuinkin sama kaikissa Pohjoismaissa. Yhdenmukaistetut EU-säännökset ja -päätökset velvoittavat perustamaan elintarvikelainsäädännön toimeenpanosta vastaavia laitoksia, joilla on tarkoin määritellyt tehtävät ja vastualueet. Tämä kaventaa samalla Pohjoismaiden mahdollisuuksia perustaa yhteisiä valvontaelimiä. On kuitenkin tärkeää tehdä toimivaa pohjoismaista yhteistyötä, jonka avulla mahdollistetaan kokemusten ja osaamisen vaihto. Yhteistyömuotona voivat olla esimerkiksi elintarvikelainsäädännön käytännön toimeenpanosta vastaavien toimielinten ja eläinalan valmiussuunniteluasiantuntijoiden väliset säännölliset kokoukset. Pohjoismaisen yhteistyön kehittämistä kannatetaan. Voitaisiin esimerkiksi toteuttaa pohjoismainen tutkimus, jossa tarkastellaan antibiooteille resistenttien bakteerien esiintyvyyttä tuontielintarvikkeissa ja kotimaassa tuotetuissa elintarvikkeissa. Tarkoituksena on kerätä tausta-aineistoa tartuntalähteitä selvittäville tutkimuksille ja AMR-riskianalyyseille.

11. Pohjola Euroopassa ja Pohjola maailmassa

Asiantuntijaryhmä ehdottaa mahdolliseksi yhteispohjoismaiseksi hankkeeksi AMR-viestintästrategian laatimista. Sen avulla voidaan jakaa Pohjoismaiden kokemuksia mikrobilääkeresistenssin torjunnasta kansainvälisille terveysjärjestöille ja poliittisille foorumeille. Toinen asiantuntijaryhmän mielestä huomionarvoinen ajatus on se, että maat laatisivat ympäristöä säästävän tuotannon vaatimukset, joita olisi noudatettava antibioottihankinnoissa. Mikrobilääkeresistenssi yleistyy lääkkeiden valmistuksen ja lääketeollisuuden antibioottipäästöjen vuoksi, mikä on suuri maailmanlaajuinen ongelma. Päästöt vaikuttavat ympäristöön ja siten myös ihmisten ja eläinten terveyteen. Pohjoismaat voivat esimerkiksi selvittää tarkemmin sitä, millaisten kannustimien avulla lääketeollisuus saataisiin ottamaan ympäristönäkökohdat nykyistä paremmin huomioon tuotantolinjainfrastruktuurissaan. Yhtenä keinona voisivat olla pohjoismaiset aloitteet, jotka edistäisivät ympäristöä säästävällä tavalla tuotettujen lääkkeiden käyttöä.

12. Yhteispohjoismainen toimintasuunnitelma

Yhteispohjoismainen toimintasuunnitelma ei asiantuntijaryhmän mukaan tuottaisi lisäarvoa nykyisille kansallisille toimintasuunnitelmille tai EU:n ja WHO:n toimintasuunnitelmille.

2) Kriittisen tärkeät antibiootit

Strategiaryhmä on Ålesundissa pidetyn huippukokouksen seurannassaan pyytänyt asiantuntijaryhmää analysoimaan ja kuvailemaan kyseisille antibiooteille asetettuja rajoitteita sekä pohtimaan, olisiko tarpeen laatia pohjoismainen luettelo sellaisista kriittisen tärkeistä antibiooteista, jotka tulee varata vain ihmiskäyttöön. Lisäksi on pyydetty ottamaan kantaa siihen, onko alan pohjoismaiselle yhteistyölle tarvetta, kun otetaan huomioon EU:ssa ja muussa kansainvälisessä yhteistyössä vireillä olevat toimet (linjaukset, suositukset).

Asiantuntijaryhmä on laatinut katsauksen Pohjoismaissa voimassa olevista rajoitteista sekä maiden välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä. Asiantuntijaryhmä on päättänyt olla ehdottamatta pohjoismaista luetteloa kriittisen tärkeistä antibiooteista, jotka on varattu vain ihmiskäyttöön ja joita ei saa määrätä eläimille. Kansainvälisistä toimijoista WHO on jo muutaman vuoden ajan laatinut luetteloja ihmislääketieteelle kriittisen tärkeistä mikrobilääkkeistä ja OIE puolestaan eläinlääketieteelle tärkeistä mikrobilääkkeistä. Nämä luettelot on laadittu ennalta määriteltujen kriteereiden mukaisesti. Asiantuntijaryhmä pitää tällaisia kansainvälisiä luetteloja tärkeinä ja kannattaa niiden laatimista. WHO:n luettelot kriittisen tärkeistä mikrobilääkkeistä kehitettiin riskienhallintavälineeksi riskialttiisiin maihin, joissa multiresistenttien bakteerien runsaat esiintymät ovat suuri ongelma. Monilta mailta puuttuvat myös näiden haasteiden ratkaisemisen tarvittavat perusrakenteet. Kaikilla Pohjoismailla on toimivat valvontajärjestelmät, minkä vuoksi ne kykenevät reagoimaan uusiin vastustuskykytapauksiin verrattain nopeasti. Jotta uudesta luettelosta saataisiin pohjoismaista lisäarvoa, luettelolle on ennen sen laatimista määriteltävä kriteerit, joissa otetaan huomioon multiresistenttien bakteerien alhainen esiintyvyys. Lisäksi tulee ottaa huomioon vaihtoehdot toimenpiteet, kuten antibioottien käyttöä eläinten lääkinnässä koskevat edellytykset ja rajoitukset. Kaikki Pohjoismaat rajoittavat jo tiettyjen antimikrobisten aineiden käyttöä eläinlääkevalmisteissa. Asiantuntijaryhmän näkemyksen mukaan nykyinen lainsäädäntö ja sääntelyprosessit riittävät estämään ihmislääketieteelle kriittisen tärkeiden antimikrobisten aineiden epätarkoituksenmukaisen käytön eläinten lääkintään Pohjoismaissa.

Strategiaryhmä merkitsi asiantuntijaryhmän vastauksen tiedoksi ja jää odottamaan uuden EU-lainsäädännön (Veterinary Medicine Product Regulation, VMP) valmistamista. Lisäksi se seuraa OIE:n ja elintarvikealan kansainvälisiä standardeja koskevan Codex Alimentarius -yhteistyön puitteissa tehtävää työtä.